

משנה ד'

משנה זו מוסיפה לעסק באלמנה המוכרת מנכסי בעלה לצרף גבית כתבתה^א, והיא מתמקדת בטענות בשוי הערכת הנכסים.

ביאור

כתובות פרק י"א ■ ד'

1 אַלְמָנָה שְׁהִיתָה
כְּתֻבָּתָהּ שׁוֹה מְאֵתִים
זוּז וּבַעֲקֻבוֹת שׁוֹמָה
מְטַעִית הִיא מְכָרָה
מְנַכְסֵי בַעֲלָהּ נְכֹס
שְׁשׁוּה מְאָה זוּז
בְּמֵאֵתִים, אִו לְהַפְךָ,
מְכָרָה שׁוֹה מְאֵתִים
בְּמֵאָה - נִפְרָעָה

1 אַלְמָנָה שְׁהִיתָה
כְּתֻבָּתָהּ מְאֵתִים, וּמְכָרָה
שׁוֹה מְנָה בְּמֵאֵתִים אִו
שׁוֹה מְאֵתִים בְּמֵנָה,
נִתְקַבְּלָה כְּתֻבָּתָהּ.

כתבתה. טעם הדבר: באפן הראשון הן לידיה הגיעו מאתים זוז. אמנם היא הרויחה ליורשים שהוציאו מאה בלבד, אף מאחר שהרווח נעשה במזון שלהם - הרוח שלהם². במקרה השני אינה יכולה להטיל על היוורשים לשאת בהפסד הנובע מטעותה.

מדברי המשנה עולה כי המכירה חלה אף על פי שהמחיר ששלם גבוה או נמוך בהרבה מערך הנכס. אכן בתלמוד ירושלמי³ נאמר כי ממשנה זו מוכח לכאורה שלעולם אין אונאה לקרקעות - דיני אונאה ופטול מקח אינם מתייחסים למכירת קרקעות - אפלו אם נמכרו בהפרש גדול מערכם האמתי. לבסוף התלמוד הירושלמי מציע דרך לבאר את משנתנו אף לשיטת הסוברים שיש פטול מקח גם בקרקעות, אם נמכרו בטעות בכפל ערכם או במחציתו.

מקורות והערות

א. משנה זו היא כשיטת חכמים במשניות הקודמות, המאפשרים לאלמנה למכור נכסים לשם גביית כתובתה שלא בבית דין. אמנם עיין בהערתנו למשנה ב', שלפי הר"ן רבי שמעון מודה בכתובת אלמנה מן הנישואין. ב. קיים דיון ארוך בגמרא (דף צח/א ואילך) ובמפרשים לגבי שליח שהרוויח במזון משלחו, והדבר תלוי במקרים שונים. ג. הלכה ד'. ראה על כך בתוספות יום טוב (ד"ה ומכרה).

א. משנה זו היא כשיטת חכמים במשניות הקודמות, המאפשרים לאלמנה למכור נכסים לשם גביית כתובתה שלא בבית דין. אמנם עיין בהערתנו למשנה ב', שלפי הר"ן רבי שמעון מודה בכתובת אלמנה מן הנישואין. ב. קיים דיון ארוך בגמרא (דף צח/א ואילך) ובמפרשים לגבי שליח שהרוויח במזון משלחו, והדבר תלוי במקרים שונים. ג. הלכה ד'. ראה על כך בתוספות יום טוב (ד"ה ומכרה).

² אם היזה סכום כתבתה מאה זוז, ומכרה נכס השוה מאה ואחד זוז תמורת מאה זוז - מכרה בטל, שבן, אין לה זכות להפסיד ליורשים. אפלו היא אומרת שתחזיר ליורשים את הדינר העודף, כדי שתותר המכירה על כנה - מכרה בטל, כי אין לה זכות למכר נכסים יותר משווי סכום הכתבה, ולפיכך דינה של עסקה זו להתבטל.

³ רבן שמעון בן גמליאל אומר: אם היא תחזיר דינר ליורשים - מכרה קיים, כי אינם מפסידים; אלא אם כן הייתה הקרקע העודפת בעלת חשיבות בפני עצמה, שרשאים היורשים לטעון שמכירתה הסבה להם הפסד כי הם חפצים דוקא בה.

שעור קרקע חשובה הוא שדה הראוי לזריעת תשעה קבים וזרעים⁷ - נחשב שדה בפני עצמו. גנה הראויה לזריעת חצי קב - נחשבת גנה בפני עצמה. ולדעת רבי עקיבא שנתבארה במקום

אחר⁸ עולה כי שעור גנה קטן יותר: רבע קב.

המשנה מוסיפה לעסק בהלכה זו, והיא סותמת את דבריה כשיטת הנא קמא:

⁴ אלמנה שהייתה כתבתה ארבע מאות זוז¹ ומכרה ארבע קרקעות, "לזה

² הייתה כתבתה מנה, ומכרה שוה מנה ודינר במנה, מכרה בטל. אפלו היא אומרת אחזיר את הדינר ליורשין, מכרה בטל.
³ רבן שמעון בן גמליאל אומר, לעולם מכרה קיים, עד שתהא שם פרי שתשיר בשדה בת תשעה קבים, ובגנה בת חצי קב, וכדברי רבי עקיבא בית רבע.
⁴ הייתה כתבתה ארבע מאות זוז ומכרה לזה

מקורות והערות

בבא בתרא. על פי רש"י, דף צח/א, ד"ה וכדברי
1. המשנה מבקשת לעסוק בכתובה גדולה והיא
נוקטת ארבע מאות זוז מפני שזו כתובה של בנות

ד. "קב" הוא מידת נפח. שדה הראוי לזריעת קב קרוי
"בית קב", ושטחו הוא 417 אמות רבועות. שטח בית
תשעה קבים הוא 3,750 אמות רבועות. ה. במסכת

בְּמִנְהָ וְלִזְהָ בְּמִנְהָ - שְׁלֹשׁ קַרְקָעוֹת
שְׁשׁוּי כָּל אַחַת מֵאָה זֹז, מִכְרָה
כְּעֶרְכָן, אִךְ הַקַּרְקָע הֶרְבִּיעִית,
הָאֲחֵרוֹנָה, "יִפְהָ מִנְהָ וְדִינָר -
בְּמִנְהָ", הִיְתָה שְׁוֵה מֵאָה וְאַחַד זֹז
וּמִכְרָתָה בְּמֵאָה זֹז, כִּף הוּא הַדִּין:
הַמִּכְרָה הָאֲחֵרוֹנָה בְּטֵלָה, וְהֵיְתָר -
תְּקִפּוֹת, שֶׁהִתְקִימוּ כַּהֲלָכָה.

גוף ההלכה כבר נשנה לפני כן, ולא באה המשנה אלא לחדש
שהמכירה בטלה רק אם הטעות ארעה בקרקע האחרונה, בשעברה את
סכום הכתבה, אך אם טעתה ביתר הקרקעות המכירה קימת וההפסד
שלה. אלמלא נתפרש הדבר במשנה היו סבורים שיש לתקן שגם מכירת
הקרקעות הראשונות בטלה, פן יטעו לומר שבשם שמכירת הקרקעות
הראשונות תקפה כך מכירת קרקע זו בטעות תקפה¹.

**בְּמִנְהָ וְלִזְהָ בְּמִנְהָ
וְלֹא־אֲחֵרוֹן יִפְהָ מִנְהָ וְדִינָר
בְּמִנְהָ, שֶׁל אֲחֵרוֹן בְּטֵל,
וְשֶׁל כָּלֵן מִכְרָן קִיָּם:**

כָּף תִּקְבַּל פֶּחַ לְהַצְלִיחַ

אתה מסגל לגרם לעצמך להצליח! אתה מסגל להעצים את המחויבות שלך להצליח!

ביאור

תשובות הגאונים - שערי תשובה, סימן קמג-יג

הַלֵּילָה יִתְיַצַּב כָּל הָעָם הַיְהוּדִי
בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, לִפְנֵי אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ
הַפְּתוּחַ, סִפְרֵי תוֹרָה מוֹצְאִים
מֵתוֹכוֹ, וּבְעוֹד הַשֶּׁמֶשׁ שׁוֹקֵעַת דָּקָה
אַחַר דָּקָה בְּכָל הָעוֹלָם, תִּתְפַּזְמְנָה
מִלּוֹת "כָּל נְדָרִי", בִּלְחֹן הַמְּרִטִיט,
וְכִלְנוּ נִצְהִיר עַל בְּטוֹל נְדָרִים
וּשְׁבוּעוֹת (אֵין זוֹ הַצְהָרָה גּוֹרֶפֶת
שְׁכָל נֶדֶר וּשְׁבוּעָה בְּטָלִים, אֲלָא
לְמַקְרִים מְסֻמָּיִם, כְּגוֹן נְדָרִים
שֶׁנִּשְׁכְּחוּ).

הַבְּחִירָה שֶׁל עִם יִשְׂרָאֵל לִפְתֹּחַ
אֶת הַיּוֹם הַקֹּדֶשׁ בְּ"כָל נְדָרִי",
נוֹתֶנֶת מְקוֹם שֶׁל כְּבוֹד לְדַבּוֹר
שֶׁלְנוּ. נְדָרִים וּשְׁבוּעוֹת חָלִים
בְּאֻמָּצוֹת דְּבּוֹר. אֵין מְדַבֵּר

בְּמַעֲשִׂים, רַק בְּדַבּוֹר, וּבְכָל זֹאת אֵינְנוּ יְכוּלִים לְהַכְנִס לַיּוֹם הַקֹּדֶשׁ, יוֹם
הַסְּלִיחָה וְהַכְּפָרָה, מִבְּלִי לְהִתְיַחַס לְתוֹצְאוֹת וְלִהְשִׁלְכוֹת שֶׁל הַדְּבּוֹר שֶׁלְנוּ,
שֶׁיֵּשׁ לוֹ כֶּחַ עֲצוּם.

מְעַנֵּן מְאֹד, כִּי יִתְכַּן שְׁאוֹתָהּ הַחֲלָטָה, אֲלוֹ הַיֵּינוּ רַק חוֹשְׁבִים עֲלֶיהָ
וּמְהַרְהִים בָּהּ, לֹא הֵיטֵהּ מִקְבֻלַּת תִּקְוָה, אֲךָ כְּרָגַע שֶׁהִיא בְּטָאָה בְּשִׁפְתֵינוּ,
הִיא מְחִיבָת. הַדְּבּוֹר הוּא כְּמוֹ חֲתִימַת חוֹזֵה, יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה.

חז"ל מספרים^א, שְׁכַּאֲשֶׁר אֲבָרְהָם אָבִינוּ הִתְבַּטָּא לִפְנֵי ה', בְּתַפְלֹתוֹ
שֶׁיִּסְלַח לְאִנְשֵׁי סְדוּם, "וְאֲנֹכִי עֶפֶר וְאֶפֶר"^ב, הַתְּחוּלָל רַעַשׁ גְּדוֹל בְּשָׁמַיִם,

מקורות והערות

א. חולין, דף פח.א. ב. בראשית, יח.כז.

ביאור

האמירה הזו הראתה עד כמה אברהם אבינו צדיק וענו, ובזכות כך עם ישראל קבל כמה מתנות.

ואלו לא היה אומר "ואנכי עפר ואפר", האם לא היה ענו וצנוע? מדוע רק בשאמר זאת פעלו הדברים בעולמות העליונים?

החיד"א פותב על כך: "גדול כח הדבור והאמירה!" אברהם יכול היה להרגיש ולחשב כך כל חייו, אבל כשהוא בטא בפיו את מה שהוא הרגיש, ההרגשה הזו קבלה שדרוג ומשנה תקף!

מה הם הגלגלים המניעים את המנגנון הזה, המעניק עצמה וחוץ למחשבה הבאה לבטוי בדבור?

מחשבה ההופכת לדבור מקבלת צורה וצביון. חשבו על המח בעל חוברת מתכונים ועל הפה בעל תנור אפיה. בחוברת המתכונים קימות כל התכונות, אבל אי אפשר לאכל עגה מהחוברת, רק מהתנור.

כשהמח מתאמץ לגבש לדבור את מה שהוא חושב, ומשתתפים בכך שרירים, לשון, חך ושפה, יש בכך הצהרה גופנית, מעשית: "אני מתכוון למה שאני אומר".

הדבור הופך מחשבה מערפלת למשהו ברור, והוא הצהרת מחיבות: "אני מתכוון לעשות את זה".

בערב היום הקדוש כל יהודי רוצה להצליח לזכות למחילה, סליחה וכפרה. בלנו יודעים שהדבר תלוי ברצינות שלנו, בכונות הכנות שלנו להיות טובים יותר. מחשבות רבות מתרוצצות לנו בראש, "אבקר את ההורים לפחות פעם בשבוע", "אציע לשכנה האלמנה הקשישה שאביא לה מוצרי חלב מהמכלת", "אוסיף עוד דקה ביום ללמוד תורה" - כשהנפך את המחשבות האלו לדבור, ולו גם בינינו לבין עצמנו, הן תקבלנה תקף של החלטת דירקטוריון ותהיה להן חשיבות גדולה יותר בשמים. לא רק חשבת - אמרת, התכוונת למה שאתה אומר.

ההצהרות האישיות, בכחן לגרם לה הצליח בכל תחום. המחשבה שהפכה לדבור תהיה כח מניע שלא יניח לה להתיאש.

נאום המלך המגמגם

תובנה
מרגשת
רטיון ימי שאיר לכס את היום

מקורות והערות

א. ספר "מראית העין", חולין, דף פח"א.

מסכת קידושין ■ דף מ"ב

שְׁלוּחוֹ שֶׁל אָדָם כְּמוֹתוֹ

יש בהלכה כָּלל ש"שְׁלוּחוֹ שֶׁל אָדָם כְּמוֹתוֹ", כְּלוּמַר: שְׁלִיחַ שְׁעוֹשֶׂה פְּעוּלָה עֲבוּר הַמְּשַׁלַּח, הָרִי זֶה נֹחֵשֵׁב כְּאִילוֹ הַמְּשַׁלַּח עֲצָמוֹ עֹשֶׂה אֶת הַפְּעוּלָה.

מה יהיה הדין אם אדם שולח את חברו לעשות עברה?
עונה התלמוד ואומר את הפלל: "אין שליח לדבר עברה".
מדוע? כי "דברי הרב ודברי התלמיד - דברי מי שומעים?" -
אדם צריך לשמוע לה' שאמר לא לעשות את העברה, ולא
לאדם ששלח אותו לעשות את העברה.

**הצטרפו למאות אלפי לומדי הדף היומי
פתחו שיעור שבועי אצלכם בקהילה**

כל קהילה שתצטרף תקבל את העלון השבועי עפ"י הכמות הנצרכת
בקהילתה בחינם עד פתח הבית! לרישום סרקו את הקוד.

חרות של אמת

קרח דף קעו.

תרגום

רבי יצחק אמר, כל מי שישתדל בתורה, יש לו חרות מהכל, חרות ממיתה כמו שאמרנו, משום שחרות שורה עליו ואחזה בו.

רבי יצחק אמר, כל מאן דישתדל באורייתא, חירו אית ליה מפלא, חירו ממיתה, כמה דאמרן. בגין דחירו עליה שריא, ואחיד ביה.

מי שמשתדל בתורה יש לו חרות מהכל - צריך להבין את המשפט הזה, והרי לכאורה התורה מגבילה את החרות, היא נותנת אסורים, סיגים וגדרות, אם כן כיצד אומר הזוהר הקדוש שאדם המשתדל בתורה נדבק בחרות? וגם אם נבין את הדבר, מה הקשר שהוא מקבל חרות מהמיתה? אלא שהתורה ענינה להורות לנו את הדרך להשתחרר מהצדדים הנמוכים שבאדם, היצרים התאוות, המדות הרעות והאגואיזם, בכדי שהאדם יצא לחרות מיצרו הרע, על כן המצוות נתנו כדי להעלות את האדם לחיות לא לפי יצריו אלא לפי נשמתו הטובה ששורה בו, שזוהי החרות האמתית, וכדברי המדרש (רבה, מה) על הפסוק "האל תמים דרכו אמרת ה' צרופה מגן הוא לכל החסים בו" (תהלים, יח, לא), רב אמר: לא נתנו המצוות אלא לצרף בדין את הבריות. כלומר, כמו צרוף הזהב שעל ידו הוא מזקק ומזדכך ויוצא לחרות מהסיגים, כן התורה, על ידי האסורים וההרחקות וכן על ידי ההנהגות המעשיות החיוביות, מורה לאדם את הדרך לחרותו הפנימית. ובכך הוא גם משתחרר מן המיתה, שהרי המיתה נגזרה כתוצאה מן החטא, ולכן אדם שעולה לחרות הרוחנית אין המיתה והחסרון שולטים בו.

ה. זְכוּרֵת יְצִיאַת מִצְרַיִם

מצוה להזכיר יציאת מצרים ביום ובלילה¹⁰, שנאמר 'למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך'. ותקנו חכמינו ז"ל לקרא פרשת יציאת, שיש בה זכירת יציאת מצרים, שבקריאת פרשה זו יוצא ידי חובת זכירת יציאת מצרים¹¹.

ו. זְכוּרֵת תְּמִידֵי

מצוה מן התורה לקרא קריאת שמע ערב ובקר.

משרשי המצוה: רצה הקב"ה לזכות את עמו שיקבלו עליהם מלכותו ויחודו בכל יום ולילה כל הימים אשר הם חיים. כי בהיות האדם בעל חמר, המתפתה אחר הבלי העולם ונמשך לתאוותיו, צריך על כל פנים זכרון תמידי במלכות שמים לשמרו מן החטא.

על כן בחסד ה' עלינו לזכותנו, צננו לזכרו בשני הזמנים האלה בקבע ובכונה גמורה, פעם אחת ביום להועיל לכל מעשינו שביום, שבשהאדם זוכר בבקר אחדות השם ומלכותו, וענין השגחתו ויכלתו על הכל, יתן אל לבו כי עיני הקב"ה פקוחות על כל דרכיו וכל צעדיו יספר, ולא יתעלם ממנו דבר מכל דבריו, ולא יוכל להחביא אחת מכל מחשבותיו, ומחשבתו והודאת פיו בדבר הזה יהיו לו למשמר כל היום ההוא. וקורא גם בלילה, שהודאתו בזה בלילה, תהיה לו למשמרת כל הלילה¹².

ז. קְרִיאַת שְׁמַע בְּכָל יוֹם

יש להזהר מאד לקיים את מצות קריאת שמע בכל יום ויום, ערב ובקר. ואמרו חכמינו ז"ל שאדם הקורא קריאת שמע שחרית וערבית, וערב אהוד אינו קורא, דומה הוא כמי שלא קרא קריאת שמע מעולם¹³.

מקורות והערות

10. רמב"ם פרק א' מהלכות קריאת שמע הלכה ג'.

11. ואף על פי שמצות יציאת נוגת רק ביום ולא בלילה, מכל מקום תקנו לומר פרשת 'ויאמר' גם בלילה משום שיש בה זכרון יציאת מצרים, שמצוה

12. ספר החינוך מצוה ת"כ.

13. ברכות דף ס"ג ע"ב.